Влада - Радам !

Голос України

Газета Верховної Ради України № 200 (950) ♦ Четвер, 20 жовтня 1994 року ♦ Ціна договірна

Олександр МОРОЗ: «ПОСТАНОВА ПРО СКАСУВАННЯ УКАЗІВ ПОКИ ЩО НЕ ЧИННА»

Ранкове засідання 19 жовтня

Перед початком ранкового засідання ряд депутатських фракцій та груп заявили про те, що результати голосування за постанову «Про скасування указів Президії Верховної Ради України щодо тимчасового припинення та заборони діяльності Компартії України» було сфальсифіковано. Зокрема, В.Шевченко («Рух»), І.Осташ («Реформи»), І.Юхновський («Державність») зазначили, що на момент голосування в залі були відсутні більш як 10 депутатів та що за них проголосували інші, що заборонено регламентом. А тому вони запропонували вважати постанову недійсною.

О.Бобриньов (фракція комуністів), С.Кіяшко (фракція соціалістів) та П.Душейко (група аграрників) висловилися на користь визнання голосування правомірним, а що картки передавали іншим депутатам, то, за словами С.Кіяшка, їдучи в округ, він може написати заяву про те, як голосуватиме з того чи іншого питання.

(Закінчення на 2-й стор.).

АТ «АТЕК» НА РОЗРИВ ЗВ'ЯЗКІВ НЕ НАРІКАЄ. Й НАРОЩУЄ ВИПУСК ПРОДУКЦІЇ

Акціонерне товариство з виробництва екскаваторів сьогодні практично нічим не нагадує створену ще 1898 року невелику фабрику сіялок. За майже сторічний розвиток на виробництві змінилося багато що: завод став основним виробником гідравлічної землерийної техніки в СРСР (до 40%), експортував техніку до ряду країн Європи, Азії, Америки та Африки.

Але й нині позиції підприємства в Україні та світі не тільки зберігаються, а й значно зміцніли. Тож не дивно, що на тлі різкого зниження товарного виробництва до АТ «Атек» сьогодні щирий інтерес. Тим паче, що це акціонерне товариство.

На самому підприємстві успіхи пояснюють тим, що в процесі створення АТ на чільне місце ставили отримання якнайбільшого прибутку (а не великих дивідендів, що сьогодні дуже широко практикують), частину якого спрямовували на розвиток виробництва, а частину — на оплату праці, з урахуванням трудового внеску. Не було забуто й про дивіденди, але від самого початку припускали, що їх розміри матимуть суто символічний характер. Відсутність централізованого розподілу матеріальних ресурсів також практично не позначилася на діяльності АТ «Атек», бо ще за «старих» часів підприємству доводилося забезпечувати себе власними силами.

Тому тут не сприймають тезу про «розірвані економічні зв'язки», а коли й нарікають на щось, то хіба що на недосконалість чинного законодавства. А щодо зв'язків, то сьогодні вони, навпаки, значно посилюються, бо АТ «Атек» нині не тільки по всій Україні, а й у державах СНД створює мережу сервісних центрів і представництв, що провадять послідовну роботу з просунення продукції АТ «Атек».

На знімках: оператор верстатів з програмним управлінням Олексій Отрощенко; готова продукція.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Розширюється співробітництво

18 жовтня Голова Верховної Ради України Олександр Мороз прийняв заступника керівника дослідницької служби Конгресу США Вільяма Робінсона.

Гість поінформував главу українського парламенту про хід реалізації угоди, укладеної з дослідницькою службою Конгресу. Йшлося, зокрема, про вдосконалення інформаційного забезпечення законотворчого процесу, оперативний обмін необхідною інформацією, активізацію діяльності спільних груп, які опрацьовують ті чи інші проблеми.

У розмові, яка проходила у невимушеній обстановці, взяли участь керівник Секретаріату Верховної Ради України Леонід Горьовий, інші офіційні особи.

Цього ж дня було підписано договір про співробітництво між Президією Верховної Ради України і Дослідницькою службою Конгресу США. З української сторони його підписали заступник Голови Верховної Ради Олег Дьомін і керівник Секретаріату Верховної Ради Леонід Горьовий, з американської — Вільям Робінсон.

Обмін думками

18 жовтня Президент України Леонід Кучма провів телефонну розмову з Прем'єр-міністром Канади Жаном Кретьєном.

Обговорено перспективи розвитку двосторонніх стосунків та деякі питання державного візиту Президента України до Канади, що відбудеться наступного тижня.

Леонід Кучма і Жан Кретьєн обмінялися думками щодо конференції «Партнерство заради економічних перетворень в Україні», яка відбудеться 27 жовтня у Вінніпегу.

Продиктовано в номер

Нафтотермінал треба будувати

Питання про будівництво нафтотерміналу в Одеській області треба вирішувати без зволікань. Затримка в цьому сталася з вини окремих відповідальних працівників Кабінету Міністрів України, Держкомнафтогазу, інших відомств, вважає голова Комісії з питань базових галузей та соціально-економічного розвитку регіонів Валерій Череп. Він очолював групу, яка перебувала в Одесі і до складу якої поряд з народними депутатами входили представники відповідних міністерств і відомств, фахівці. Вони вивчали проблеми, пов'язані з розміщенням і будівництвом цього об'єкта неподалік від чорноморського міста.

Залізничники поки що попереджають

За пропозицією Вільних профспілок залізничників України учора на 27 хвилин тимчасово зупинили роботу локомотивні депо Київ-Пасажирський, Кривий Ріг, Кременчук, Конотоп, Полтава, Івано-Франківськ, Тернопіль, Львів-Захід, Львів-Схід та ін. Це, незважаючи на тиск Укрзалізниці, відбулася попереджувальна акція протесту залізничників. Вимоги: неприпустимість прийняття закону, який забороняє страйки в окремих галузях народного господарства і, зокрема, введення дисциплінарних уставів. Страйкарі наполягають на необхідності прирівняти залізничний транспорт до базових галузей народного господарства, а їхню зарплату довести до рівня зарплати першої п'ятірки галузей народного господарства.

Потурбувалися і про пасажирів. Час проведення акції (8 година ранку) — час перезмінки.

Пишіть листи — марки є!

Уперше стандартні друковані марки в Україні (досі їх випускали для нас у Москві) вийшли в обіг 15 жовтня. Поштові знаки видрукував Держзнак України. Перший день погашення відбувся на Київському головпоштамті.

На марці світло-пурпурового кольору з літерою «Д», що означає на сьогодні 100 купонів, зображено орачів з волами. Вона призначена для листів у межах України. Друга, синього кольору з номіналом у вигляді літери «Ж», що дорівнює 5300 купонам, може використовуватися для зарубіжних листів водним або залізничним транспортом. На ній зображений рибалка, котрий ловить сома на човні.

Малюнки до серії «Давня Україна — етнографічні сюжети», що складається з восьми марок, виконав відомий художник та письменник Юрій Логвин.

Олександр МОРОЗ: «Постанова про скасування указів поки що не чинна»

(Початок на 1-й стор.).

Однак за чинним регламентом такі дії неправомірні, і про це чітко заявила Г.Старовойтова (МДГ), яка вважає, що в результаті фальсифікації голосування було допущено порушення Конституції і регламенту, а тому в цьому питанні потрібно розібратися й розглянути його пізніше. Голова постійної Комісії з питань депутатської етики П.Шейко, висловлюючи свою особисту думку (комісія ще не дійшла якогось рішення), зазначив, що є всі підстави вважати постанову недійсною, оскільки не викликає сумнівів факт, що в той час, коли майже 10 депутатів не були зареєстровані, їхніми картками голосували інші.

Після десятихвилинної перерви Голова Верховної Ради України Олександр Мороз заявив: після того, як до нього надійшли звернення і заяви депутатів про численні порушення, він вирішив поки що не підписувати цю постанову, а отже, вона поки що не чинна.

О.Лавринович та І.Заєць запропонували вважати рішення за таке, що не прийняте, а тому надалі це питання виноситимуться на розгляд сесії згідно з процедурою, тобто після того, як його буде розглянуто в комісіях тощо. Голова Верховної Ради запропонував комісіям вивчити це питання і повернутися до нього пізніше.

Далі народні депутати розпочали обговорення доповіді Президента України.

Сергій ЛАВРЕНЮК.

Парламентська хроніка

У РОЗВІДКУ ЙТИ ВЖЕ ПІЗНО

Денне й вечірнє засідання 18 жовтня

Через те, що питання щодо тимчасового припинення та заборони діяльності Компартії України хвилювало виборців не менше, ніж народних депутатів, з вікна парламенту було дуже цікаво спостерігати за пікетувальниками, котрі прислухалися до гучномовця.

По закінченні виступу Бориса Олійника дехто, мовби під впливом біблійної мудрості, яка раптом постала на захист проекту постанови фракції «Комуністи України за соціальну справедливість і народовладдя», перехрестився...

А зійшов з трибуни, наголосивши на правомірності Указів Президії Верховної Ради України від 26, 28, 30 серпня 1991 року, які, власне, й спричинили тимчасове зупинення та заборону діяльності Компартії, опонент комуністів Дмитро Чобіт, вітер напнув над пікетом гасло: «КПУ — до суду!»

Під час запальних непримиренних виступів парламентаріїв з протилежними поглядами на міру причетності КПУ до антиконституційного заколоту 1991 року зокрема, і до ролі КПРС-КПУ у державному будівництві часів СРСР взагалі, вщухали навіть дошкульні, глузливі, образливі скандування. Замерзнути на вітрі не давала інтрига, відсутність взаємопорозуміння в парламенті і за його стінами. От і Василь Степенко, котрий вважає, що дякувати КПУ треба, а не шпетити її, повідомив: «У розвідку із Зайцем не пішов би, навіть якби й Головатий був попереду...»

Обговорення співдоповідей Петра Симоненка і Дмитра Чобота за рівних стартових умов (по два народні депутати — на захист тієї та іншої позиції) вказувало на те, що остаточну крапку у цій суперечці може поставити лише голосування. Воно стало кульмінаційним моментом денного засідання — заборону з КПУ було знято.

Одразу після того Голова Верховної Ради О.Мороз скоротив робочий час сесійного засідання, запропонувавши обговорити у фракціях промову Президента України. Тим часом фракції НРУ, «Державність», група «Реформи» були одностайні: під час голосування, на їхню думку, були допущені певні порушення, бо голосували за відсутніх. Дехто з найбільш прагматично настроєних депутатів вважає, що перемога фракції комуністів за день до обговорення доповіді Президента України готувалася заздалегідь за спиною самого Леоніда Кучми. Деякою мірою це підтверджує і той факт, що половина членів Міжрегіональної депутатської групи голосувала за проект, підготовлений фракцією «Комуністи України за соціальну справедливість і народовладдя». Праве крило і депутатська група «Реформи» того ж вечора ухвалили дистанціюватися від МДГ, яка, на їх погляд, підтримала Президента більше на словах, ніж на ділі. Підтримати Президента на ділі висловили намір саме вони. Бо схоже на те, що в розвідку йти саме йому — Леонідові Кучмі. За океан. І в черговий раз. Бо, якщо президентська програма реформ зазнає змін, на яких і досі наполягають у фракціях комуністів — соціалістів — аграріїв, то подорож за кредитами можна вважати черговою розвідкою.

Сергій ВЛАД.

Інтерв'ю в кулуарах

Леонід КРАВЧУК: «Відновлювати нічого. Адже Компартія України була тільки загоном КПРС на території нашої землі»

Так прокоментував головну подію порядку денного засідання Верховної Ради України новообраний її депутат Леонід Кравчук. Це була його відповідь на запитання, що він відчуває у зв'язку з відновленням партії, членом котрої колись був.

А далі Леонід Макарович продовжив:

— Чи була загалом Компартія України? Якщо в когось залишився партквиток, то почитайте: там записано, що ви були членом КПРС. Подумайте над цим. Тоді ми заборонили не Компартію України, а загін КПРС на території України. І так, до речі, це тлумачилося скрізь.

Таким чином після того, як КПРС було скасовано і вона розпалася, зник відповідно і її загін. І тепер відновлювати нічого. Просто його нема. Тож сьогоднішнє рішення, я б сказав, цікаве. Суть у тому, що це питання взагалі не в компетенції Верховної Ради, а Конституційного суду. Втягувати ж у це парламент — означає ділити його на групи і табори. Це ми вже проходили. Тому я голосував проти.

Леонід ГАРМАШ, секретар Орджонікідзевського райкому партії Харківської області, депутат Верховної Ради:

— Свій виступ Петро Симоненко виголосив від імені 3 мільйонів колишніх комуністів неправомірно забороненої Компартії України.

Гадаю, що значна частина членів забороненої компартії, а тепер вже відновленої, визначить свою позицію, і це буде нормально, в рамках прав людини.

— Сьогодні свято для комуністів. Що далі відстоюватиме ваша фракція у парламенті?

— Те, що записано в її передвиборній програмі. Так рекомендовано обкомами партії.

— Яка головна суть цієї програми?

— Мені важко зараз сказати. Маючи 100 чоловік у парламенті, програму складно реалізувати. Ось Президент запропонував свою програму. Що за нею стоїть? Люди, партії? Хто її реалізує? Потрібні політична воля, люди, які її втілюватимуть у життя. На жаль, наскільки я розумію, у Президента сьогодні політичної партії нема. Тобто всі політичні партії говоритимуть про свою підтримку Президента, але ніхто не підставить своє плече.

Записала Людмила БАРАНЕВИЧ.

Продиктовано в номер

Міжнародна морська виставка

В Одесі відкрилась міжнародна виставка-симпозіум зі судноплавства, суднобудування, розвитку портів і торгівлі. Це перша морська виставка такого масштабу не тільки в причорноморському місті, а й в Україні. У ній беруть участь понад 70 всесвітніх компаній з провідних держав Заходу та близько 40 великих підприємств з країн СНД. Протягом трьох днів вони не тільки експонуватимуть свої досягнення в різнопланових розділах виставки, а й, очікується, укладатимуть поміж себе ділові контракти на подальше співробітництво.

Друге повернення Тараса

У 1845 році Тарас Шевченко відвідав Дігтярі, що на Чернігівській Срібнянщині. Нині ж він завдяки ініціативі та організаційним зусиллям земляка — академіка зі Львова Павла Скочія повернувся у пам'ятне місце величним пам'ятником. На урочистості з нагоди його відкриття прибули гості зі Львова, Києва, Чернігова та інших міст.

Дипломати на Чернечій горі

Генеральна дирекція з обслуговування іноземних представництв Київської міської держадміністрації разом з Міністерством закордонних справ організували для дипломатичного корпусу, який працює в столиці України, дводенну подорож Дніпром «Шляхами Великого Кобзаря». Надзвичайні та Повноважні Посли Ізраїлю, Індонезії, Швеції, Данії, Австрії, Словаччини, Румунії, представники інших посольств із 28 країн відвідали в Каневі Чернечу гору, поклали квіти до могили Тараса Шевченка, ознайомилися з музеєм Кобзаря та поховою світлицею.

СДПУ проведе надзвичайний з'їзд

Відбулося засідання ради СДПУ, на якому були присутні представники дванадцяти регіональних організацій з чотирнадцяти. Розглянуто соціально-політичну та економічну ситуацію в Україні, а також питання, пов'язані з сучасним станом партії та проведенням VII надзвичайного з'їзду СДПУ у Полтаві в листопаді цього року.

Ухвалено концепцію соціальної політики, що її представив в.о. голови ради СДПУ, народний депутат України Ю.Буздуган, який зазначив: «Головна умова економічної стабілізації — підвищення рівня заробітної плати».

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

«ПРО ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ «ВІДКРИТТЯ РОКУ ПРАВА»

Президент України на підтримку ініціативи юридичної громадськості та з метою відновлення історичного зв'язку між поколіннями — носіями тисячолітньої української культурно-правової спадщини, сприяння формуванню високої правосвідомості громадян, утвердженню принципу верховенства права та незалежності судівництва, піднесення ролі права в житті суспільства і держави 17 жовтня 1994 року видав Указ «Про запровадження в Україні «Відкриття Року Права», яким, зокрема, постановив:

Установити, що в Україні щорічно відзначається «Відкриття Року Права».

Днем відзначення «Відкриття Року Права» є 8 жовтня.

У разі, коли 8 жовтня припадає на вихідний чи святковий день, «Відкриття Року Права» проводити в перший понеділок після 8 жовтня.

«Відкриття Року Права» в 1994 році провести 22 жовтня.

Кабінет Міністрів України зобов'язано здійснити фінансове і матеріально-технічне забезпечення заходів щодо відзначення в Україні «Відкриття Року Права», в тому числі вирішити в установленому порядку питання надання приміщень у Національному заповіднику «Софія Київська» та Центрі «Український дім» для проведення урочистостей з цієї нагоди.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про увільнення В.Передерія з посади першого заступника міністра охорони здоров'я України

Увільнити ПЕРЕДЕРІЯ В'ячеслава Григоровича з посади першого заступника міністра охорони здоров'я України у зв'язку з переходом на іншу роботу.

Президент України Л. КУЧМА.

м.Київ, 14 жовтня 1994 року.

ЧАС ВІДПОВІДАТИ ЗА СПРАВИ

Київський міськвиконком розглянув термінові заходи щодо поліпшення транспортного обслуговування у столиці. Виносячи це питання на розгляд, голова міськради Леонід Косаківський зазначив: час пояснень минув — пора конкретно відповідати всім, хто винен у незадовільному стані перевезень пасажирів, що особливо проявилося упродовж останнього місяця.

Серед факторів, які призвели до ускладнення з пасажирськими перевезеннями, називалися, зокрема, зношення рухомого складу, незадовільна технічна політика, слабка робота з кадрами, втрачення рядом керівників почуття персональної відповідальності за доручену справу, відсутність контролю з боку міської держадміністрації, незадовільна робота лінійних і диспетчерських служб. Йшлося і про те, що порівняно невисока зарплата транспортників, а також складні умови роботи на зношених машинах спонукають цілі бригади виїздити в Росію і працювати там за більш високі заробітки. Тільки цього року в Києві звільнилося близько 1700 водіїв автобусів, тролейбусів та трамваїв і 350 слюсарів.

Виконавчий комітет прийняв розгорнуте рішення, спрямоване на докорінне поліпшення транспортного обслуговування киян. До кінця нинішнього року має бути забезпечено придбання 100 силових агрегатів до автобусів «Ікарус», 72 нових автобусів ЛАЗ з двигунами фірми «Рено», 19 чеських тролейбусів надвеликої місткості, 10 вагонів метро. Намічено виконати капітальний ремонт 40 автобусів «Ікарус-280», 45 тролейбусів та 40 трамвайних вагонів. Будуть реалізовані контрактні та бартерні угоди на постачання запчастин до трамваїв і тролейбусів на 5,4 мільйона доларів. Поставлено завдання з урахуванням допомоги, що надається, збільшити у години «пік» щоденний випуск на лінії 60 автобусів, 50 тролейбусів і 45 трамваїв. Передбачено ряд і інших заходів, в тому числі матеріального характеру.

За значні помилки у визначенні напрямів технічної політики та недоліки в керівництві технічними службами міськвиконком вважає недоцільним подальше перебування на посаді головного інженера державного комунального підприємства «Київелектротранс» Володимира Бруєвича і доручив керівнику цього підприємства звільнити його з цієї посади.

Комітет інформації Київської міської держадміністрації — Укрінформ.

Дотувати не редакції, а галузі

Тенденція до згортання тиражів національних періодичних видань вже цього року сягнула критичної межі. Нинішня фінансова нестабільність взагалі може призвести до загибелі незалежної преси, повної втрати громадянами України права на інформацію.

Як відомо, на недавній нараді Президента України Леоніда Кучми з редакторами газет і журналів були обговорені проблеми виживання української преси та захисту національного інформаційного простору.

Відповідно до доручення Президента розробляється система заходів для державної підтримки періодичних видань, здешевлення цін на газети та журнали, забезпечення їх оперативного виходу і розповсюдження. Передбачається дотування не редакцій, а галузей, що забезпечують виробництво та розповсюдження газет, журналів. У цьому зв'язку Міністерству транспорту доручено переглянути тарифи на перевезення періодичних видань, маючи на увазі їх зменшення в 3—4 рази, Міністерству зв'язку — визначити шляхи стримування цін на розповсюдження газет і журналів. Держкомвидав має переглянути структуру собівартості поліграфічних послуг на випуск періодичних видань з метою здешевлення відпускної ціни на них. Буде розглянуте також питання звільнення від податку на добавлену вартість паперу та поліграфічних матеріалів, що виробляються в Україні і використовуються для випуску друкованої продукції.

Рішення на державному рівні щодо комплексу цих заходів буде прийняте на початку листопада.

Прес-служба Президента України.

Василь ОНОПЕНКО, міністр юстиції України

ПРО РЕФОРМУ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

В умовах становлення державної незалежності України, її побудови як демократичної правової держави, в якій інтереси людини і захист її прав є головним завданням суду та правоохоронних органів, потрібна радикальна реформа усієї судової системи з тим, щоб судова влада посіла рівноправне місце поряд із владою законодавчою та виконавчою. Схвалена Верховною Радою України понад два роки тому Концепція судово-правової реформи в Україні мала на меті, поряд з іншими аспектами, зміцнення судової влади.

Проте зроблені в цьому напрямку кроки недостатні, бо дійсна незалежність суду не створена, статус суддів майже не захищений...

Ряд положень концепції має декларативний характер, їх реалізація взагалі не визначена. Час показав помилковість окремих положень та прорахунки концепції. Насамперед, не було зроблено фінансове обгрунтування реформи, що взагалі неприпустимо.

Не торкаючись усіх проблем, які конче необхідно розв'язати, бо без цього неможлива реальна судово-правова реформа в Україні, наголошу, що значним прорахунком концепції є відсутність перебудови судової системи. Чомусь вважалось, що структура судів, яка існує в Україні понад півстоліття, є дуже міцною, стабільною і гарантує захист прав людини та інтересів держави...

Але поряд з негативними концепція, безперечно, містить і позитивні моменти. Наприклад, цілком слушно передбачена нова для нашого судочинства форма перегляду судових рішень — апеляційна (яка, до речі, давно існує у судочинстві демократичних держав), не виключено розгляд справ по першій інстанції у Верховному суді України. Все це відповідає Міжнародному пакту про громадянські та політичні права, пункт 5 статті 14 якого передбачає, що «кожний, кого засуджено за будь-який злочин, має право на те, щоб його засудження і вирок були переглянуті вищестоящою судовою інстанцією згідно з законом». А вищестояща судова інстанція — це суд ланки, вищої від тієї, що постановила вирок.

Вказані аспекти концепції не узгоджуються з тим судоустроєм, який є в Україні. Адже апеляційна форма перегляду судових рішень не надає можливості оскаржити кожне рішення суду.

Сьогодні зрозуміло всім, що судову систему необхідно перебудовувати, і чим швидше держава визначиться із судоустроєм і почне його запроваджувати, тим краще. Прийняття нових процесуальних кодексів України без визначення судоустрою також неможливе. На мою думку, хоч у новій Конституції не слід остаточно визначати структуру судової системи в Україні, проте слід розв'язати основне: якими мають бути судова влада та гарантії її незалежності. Що ж до структури судової системи, то на різних етапах розвитку держави вона може змінюватись.

Підхід Мінюсту до реформування судової системи: врахувавши міжнародний досвід, зберегти те, що не суперечить Міжнародним конвенціям і рекомендаціям Організації Об'єднаних Націй, те, що є позитивним і традиційно національним для України і може бути фінансово забезпечено державою. Судову систему необхідно перебудовувати в найближчий час (після прийняття законодавства про новий судоустрій і судочинство), і тому слід вже зараз визначитись з її реальною структурою, з місцем у цій структурі судових ланок, які будуть запроваджуватись. Не можна забувати, що перебудова не здійснюватиметься таким чином: одні ланки закриють, а інші відкриють. Для неї необхідні: спеціалізація суддів, судові приміщення, достатнє фінансування.

У майбутньому, коли в Україні складуться кращі економічні умови, судова структура може перебудовуватись, вдосконалюватись. Але те, що реальне сьогодні і в найближчий період розвитку держави, має бути чітко визначено, фінансово обгрунтовано.

Переконаний, що судову систему слід реформувати з визначенням компетенції суду кожної ланки і форм перегляду судових рішень, яких має бути три: апеляційна, касаційна і відновлення справ за нововиявленими обставинами. До речі, саме ці форми перегляду судових рішень визначені у проекті нового кримінально-процесуального кодексу України, який розробляється за рішенням Верховної Ради України минулого скликання.

Позиція Мінюсту щодо оскарження судових рішень:

на наш погляд, в апеляційному порядку можуть переглядатися судові рішення всіх суддів (крім суду присяжних), постановлені ними в першій інстанції. За наявністю підстав апеляційна інстанція може безпосередньо досліджувати докази і постановити нове судове рішення. Порядок оскарження і внесення подання, межі розгляду, підстави для перегляду рішень судів у апеляційній інстанції має визначати кримінально-процесуальне законодавство; касаційне оскарження і внесення касаційного подання прокурора допускається лише у двох випадках: неправильне застосування закону або істотне порушення процесуального закону. У касаційному порядку розглядаються касаційні скарги і касаційні подання прокурорів: на судові рішення суду присяжних; апеляційні рішення судів, постановлені в першій інстанції судові рішення всіх судів, якщо вони не були оскаржені в апеляційному порядку або на них не було внесено апеляційне подання прокурора і вони набрали чинності. У касаційній інстанції законність і обгрунтованість рішень перевіряються за матеріалами, що є у справі. Безпосереднє дослідження доказів не здійснюється. Порядок оскарження, межі і наслідки перегляду має визначати процесуальне законодавство.

Рішення касаційної інстанції є остаточним і може переглядатися лише у випадку його неконституційності або за нововиявленими обставинами.

Відновлення справ за нововиявленими обставинами може мати місце за протестами прокурорів, якщо такі обставини встановлені. Що це за обставини — у чинному законодавстві визначено. Нові Кримінально-процесуальний і Цивільно-процесуальний кодекси України, мабуть, внесуть необхідні уточнення з врахуванням накопиченої судами практики. До речі, розглядати протести про відновлення справ доцільно у вищестоящому суді щодо суду, який постановив судове рішення.

Реформування судової системи необхідно здійснювати у напрямку створення єдиної судової системи України, в якій поєднуються спеціалізація і галузева структура, адміністративно-територіальний і регіональний поділ. В єдиній судовій системі можуть бути спеціалізовані (галузеві) суди певних ланок (загальні, військові та інші) і спеціалізація суддів, які розглядають справи певних категорій, наприклад, кримінальні, цивільні, адміністративні, про правопорушення неповнолітніх...

Районні (міські) суди — це основна ланка судової системи.

Вони є у кожному адміністративному районі (місті), з яким транспортним сполученням поєднані населені пункти. Це зручно для населення. Ми вже маємо негативний досвід діяльності міжрайонних (окружних) судів, які створені для розгляду більш складних кримінальних справ і деяких цивільних справ у складі трьох суддів. Віддаленість таких судів від місця проживання громадян, відсутність транспортного сполучення призвели до погіршення строків і якості розгляду справ. Наведу кілька прикладів.

З числа цивільних справ, закінчених впровадженням у І півріччі районними (міськими), окружними судами, з порушенням процесуальних строків розглянуто 30052 справи, або кожна сьома.

Якість розгляду цивільних справ знизилась. Якщо у І півріччі 1993 р. було скасовано в касаційному і в порядку нагляду 4684 рішення (2,6 %, то у І півріччі 1994 р. — 6064 рішення, або 3,2 %).

Ліквідація районних (міських) судів зробить суд недоступним для населення. Слід врахувати і те, що міжрайонні (окружні) суди не будуть мати необхідного фінансового, матеріально-технічного і кадрового забезпечення. Зауважу і таке: створення окружних судів потягне за собою необхідність створення окружних прокуратур, ускладнить ведення судової статистики, яка не буде відбивати даних про криміногенну обстановку в адміністративному районі (місті), котрі необхідні для реалізації заходів впливу на неї.

Нещодавно Верховна Рада України прийняла закон, згідно з яким у районному (міському) суді суддя сам може розглядати усі підсудні йому кримінальні справи. Лише незначна кількість справ у випадках, коли про це буде клопотати підсудний, розглядатиме суд у складі трьох суддів. Отже, майже відпаде необхідність створювати судові склади з трьох суддів. Наявна кількість суддів (3276) у районних (міських) судах здатна забезпечити розгляд справ йому підсудних.

Отже, переконаний, що районний (міський) суд має залишатись самостійною ланкою судової системи загальних судів. Що ж до військових судів, то аналогічною ланкою має бути гарнізонний суд, який об'єднує не один район, а навіть район різних областей, що поєднані розташуванням військових підрозділів. Така ланка також є чинною і її стабільність вже склалась.

***

Слід залишити як самостійну другу ланку судової системи — обласні суди і військові суди регіонів та Військово-Морських Сил. Вони мають бути, насамперед, апеляційною інстанцією щодо судових рішень районних (міських) судів і військових судів гарнізонів.

Вважаю, що розгляд справ у першій інстанції у вищестоящих судах запроваджувати не слід. Один з аргументів такий: коли вищий суд буде першою інстанцією, необхідно створити над ним ще й касаційну інстанцію. Ті, хто вносить пропозицію про розгляд справ у першій інстанції у вищому суді, говорять про персональну підсудність службових осіб високого рангу. А хіба не високий ранг згідно чинного законодавства у суддів Конституційного суду, Верховного суду, Вищого арбітражного суду України? Проте Закон «Про статус суддів» визначив, що кримінальні справи щодо таких суддів «розглядаються в першій інстанції обласними, Верховним судом Республіки Крим, Київським, Севастопольським міськими судами».

Вважаю, що судові рішення суду присяжних можуть переглядатися в касаційному порядку вищестоящим судом, але не тим судом, яким має бути Верховний суд України в єдиній судовій системі. Вищий касаційний суд треба буде створити. Він буде об'єднувати всі галузеві (загальні, військові, господарські) суди в єдину судову систему. Він розглядатиме касаційні скарги і касаційні подання прокурорів: на рішення суду присяжних; на апеляційні рішення обласних загальних судів, вищого військового суду і Вищого господарського суду; крім цього, розглядатиме протести прокурора про відновлення за нововиявленими обставинами справ, розглянутих у вищих судах. У складі Вищого касаційного суду утворюються відповідні спеціалізовані структури — колегії.

Що стосується бачення Мінюстом функцій Верховного суду України: вважаю необхідною наявність у державі Верховного суду, який би об'єднував усі судові ланки, направляв їх судову практику, враховуючи правозастосовну практику, що напрацьована судами усіх галузей, зміцнював судову владу і створював у майбутньому грунт для судового прецеденту. До якого судам ще дуже далеко, тому що, по-перше, немає в судах єдиної інформаційної системи, по-друге, військові суди увійшли до загальної системи судів недавно, по-третє, господарські суди існують як самостійна галузь. Щоб Верховний суд міг бути саме таким, його не слід наділяти функціями розгляду справ в апеляційному і касаційному порядку та по першій інстанції. Тоді він зможе здійснювати контроль за судовою діяльністю, давати керівні роз'яснення з питань законодавства і розглядати протести на судові рішення суду ланки, яка нижче його (Вищого касаційного суду), прийняті ним у касаційному порядку, але лише за нововиявленими обставинами або внаслідок їх неконституційності.

Стосовно мирових суддів, пропозиції про впровадження яких також висловлюються. Такі судді відомі в історії нашої держави — згідно з Судовими статутами 1864 р. вони мали діяти у Полтавській, Херсонській, Єкатеринославській та інших губерніях. Вони були відособлені від загальної судової системи і їх рішення міг переглядати з'їзд мирових суддів. Необхідно визначити, що являють собою такі судді: це громадські чи професійні судді; які справи вони будуть вирішувати; чи будуть вони керуватись чинним законодавством; хто їх буде обирати чи призначати. Якщо є необхідність в розгляді справ про незначні правопорушення і деякі цивільні справи мировими суддями, необхідно розробити і прийняти закон про такі суди. Але вважаю, що у систему загальних судів вони можуть входити лише у разі, якщо це будуть не громадські, а професійні суди.

Отже, на думку Мінюста, єдина судова система має бути така.

Загальні суди: районні (міські) суди; обласні і прирівняні до них суди. Військові суди: військові суди гарнізонів, регіонів та Військово-Морських Сил України, Вищий військовий суд України. Господарські суди: обласні господарські суди, регіональні господарські суди, Вищий господарський суд України.

Всі ці суди має об'єднувати у єдину систему Вищий касаційний суд України. Верховний суд України має бути найвищим судом для всіх судів України.

Організаційне забезпечення діяльності судів (крім Верховного суду України і Вищих судів) має покладатись на Міністерство юстиції і управління юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі за суворого дотримання принципу незалежності суддів і підкорення їх закону.

Уявлення про те, що забезпечення незалежності суддів і звільнення їх від впливу можливе лише за умови формування судової системи як замкнутої корпорації, є помилковим.

Функцію суду є розгляд судових справ у відповідності з чинним законодавством. Здійснення цієї функції повинно забезпечуватись законодавчою і виконавчою владою.

Звільнення суддів від впливу виконавчої влади має відбуватись шляхом вдосконалення законів, які регулюють: порядок їх призначення чи обрання, строк перебування на посаді, зміщення з посади, недоторканність суддів, їх соціальне забезпечення, матеріально-технічне і достатнє фінансове забезпечення судів.

Для успішного здійснення функцій правосуддя суди повинні бути звільнені від інших справ, які їх відволікають. У період 1963—1970 рр. (у зв'язку з відсутністю органів юстиції) організаційне забезпечення здійснювали самі суди, і це негативно позначалось на їх діяльності.

Крім цього, це приведе до організаційного підпорядкування нижчестоящих судів вищестоящим і в сукупності з їх процесуальним підпорядкуванням перетворить суди у замкнуту адміністративно-командну систему, а неможливість здійснення контролю за їх діяльністю з боку інших гілок влади приведе до їх безвідповідальності. А те, що Закон України «Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів України» від 2 лютого 1994 року надав право висувати кандидатів у судді та вирішувати питання про їх відповідальність лише суддям, вже зараз у багатьох випадках привело до безвідповідальності.

Необхідно змінювати гарантії незалежності суддів і водночас впроваджувати нові форми контролю без втручання в їх діяльність.

Необхідно також прийняти закон про державну виконавчу службу в системі Мінюсту, відокремлену від судів, яка буде здійснювати виконання судових рішень. До речі, проект такого закону Мінюст разом із судами вже розробляє.

Певен, що обговорення порушених проблем на II з'їзді суддів України, проведення якого передбачається 20—21 жовтня цього року, буде сприяти опрацюванню конструктивної програми перебудови судової системи.

Найгостріше питання на сесії

З доповіді керівника депутатської фракції «Комуністи за соціальну справедливість і народовладдя» Петра СИМОНЕНКА

Фракція «Комуністи України за соціальну справедливість і народовладдя» внесла на ваш розгляд проект постанови про відміну протизаконних Указів Президії Верховної Ради України про припинення та заборону діяльності Компартії України.

Матеріали, що їх представив народний депутат, дають підставу зробити відповідні висновки та визначити свою позицію.

З цього приводу повинен сказати таке: в основу Указів покладено висновок тимчасової комісії Гайсинського про те, що керівництво Компартії України нібито своїми діями підтримало так званий державний переворот 19—21 серпня 1991 року і тим самим сприяло його здійсненню на території України.

Хочу підкреслити: жодних інших підстав в Указі не наводилося, і якщо ми хочемо залишатися на правовому полі, а іншого підходу бути не може, то враховувати маємо саме цю обставину. Жодні інші міркування в даному разі значення не мають.

Тут є питання про правомірність Президії Верховної Ради приймати подібні рішення. Такого права Президія не мала у серпні 1991 р., як не мала його і після внесення поправок до ст. 106 Конституції України. Право Президії видавати Укази, згодом відмінене (п.3, ст.106), на яке посилаються деякі захисники заборони Компартії, поширюється тільки на внесення доповнень і змін до чинних законодавчих актів, та жодного відношення до ситуації з КПУ не мало.

Здійснення контролю за дотриманням Конституції відповідно до п.6 ст.106, на що зроблено посилання в Указі, дозволяло Президії створити комісію, організувати її роботу і за наявності підстав внести пропозиції до Верховної Ради.

Президія цього не зробила, перевищивши свої повноваження, і вже з самої цієї причини її Укази неправомірні.

До речі, Верховна Рада тоді відмовилась розглядати це питання. На жаль, у нас не було Конституційного суду, як, утім, його немає й зараз і невідомо, коли і буде. І Компартія не мала змоги оскаржити протизаконне рішення.

Так беззаконня стало фактом. Це ганьба для нашої держави.

Президія Верховної Ради прийняла рішення за висновками тимчасової комісії, яка зробила їх після кількох днів роботи. Знайшли шифротелеграму, й їм все стало ясно.

Генеральній прокуратурі, що виконувала доручення Верховної Ради і провадила ретельне розслідування (з документів видно, що воно робилося у два заходи), було потрібно 1,5 року. Було досліджено всі обставини, і слідство дійшло однозначного висновку. Цитую: «...конкретних наказів на здійснення будь-яких протиправних, тим більше злочинних, суперечних Конституції та законам України, дій, на формування місцевих структур ДКНС, ліквідацію законно сформованих органів чи інших дій, спрямованих на захоплення влади на місцях, або ж протидію місцевим органам влади, непідкорення їх законним розпорядженням, не було...»

Генеральна прокуратура зробила висновок, що в діях керівництва КПУ, партійних працівників відсутній будь-який склад злочину.

Оцінило слідство й горезвісну телеграму, якою Голова Верховної Ради та деякі депутати потрясали в серпні 1991 р., а дехто витягує її на світ божий і тепер. Жодного криміналу в ній не визначили, бо в телеграмі викладалися рекомендації стосовно прийняття заходів на забезпечення спокою, конституційного порядку та дисципліни, стабілізації обстановки і недопущення можливості введення на території України надзвичайного стану, і настання інших тяжких наслідків.

Цілковиту непричетність керівництва КПУ, як, між іншим, й інших працівників, до створення і дії так званого ДКНС однозначно підтвердило і слідство, проведене Генеральною прокуратурою Російської Федерації.

На цій підставі в порушенні кримінальної справи щодо службових осіб ЦК, обкомів, міськкомів, райкомів за фактами, які нібито свідчать про їхню причетність до підтримки ДКНС та виконання його рішень за ст. 56 КК УРСР (зрада Батьківщині), відмовлено за відсутністю в діях зазначених осіб складу цього та інших злочинів.

Правильність цього висновку підтверджено й висококваліфікованими вченими-юристами, яких було залучено слідством для консультацій.

До речі, з висновками слідства погодилася і Президія Верховної Ради, ухваливши половинчасте рішення від 14 травня 1993 р.

Та коли відпали підстави для звинувачення керівників КПУ, то як можна, не силуючи Закон і логіку, залишати чинним безпідставне, незаконне та антиконституційне рішення Президії Верховної Ради?

Скасувати таке рішення — це означає лише запізно відновити зневажене право і справедливість, зняти незаслужену пляму з мільйонів комуністів.

Нині знову піднімають горезвісне питання про так зване злочинне минуле КПУ, через що, мовляв, не можна скасувати Укази про її заборону. Мало того, лунають вимоги організувати суд над компартією, трибунал, Нюрнберзький процес.

Що можна сказати з цього приводу? По-перше. Забороняючи КПУ, Президія Верховної Ради ні слова не сказала про якісь злочини партії, і всі ці звинувачення не мають жодного відношення до питання, що ми розглядаємо сьогодні.

По-друге. Визнати політичну організацію злочинною і на цій підставі заборонити її може тільки суд. Це не прерогатива Верховної Ради, так каже закон. І коли ми присягнули будувати правову державу, давайте виконувати закон, як, утім, і концепцію поділу влади.

І по-третє. Хто претендує на роль суддів над КПУ? Експрезидент, котрий 25 років ревно служив комуністичному режимові та втік з партії на крутому повороті, коли побачив, що Єльцин і його прихильники перемагають? Ті, хто нещодавно похвалявся, що є онуками героїв-будьоннівців, хто пишався своїм бойовим комсомольським і партійним минулим, хто поетичним, натхненним словом славив соціалізм, партію та її вождів, хто одержав від партії і Радянської влади престижну освіту, вчені ступені і звання, високі нагороди і премії, а потім зрадив і пишається зрадою? Як тут не повторити за класиком: «А судді хто?»

Не ці люди, а справжні комуністи засудили злочини, що здійснювалися в минулому, не перевертні, а справжні комуністи робили все, щоб минуле не повторилося, щоб зростала і міцніла наша країна. Нам є що сказати з цього приводу, але, повторюю, це не має відношення до того питання, що ми обговорюємо.

Серед проблем скасування незаконних Указів для частини народних депутатів особливого звучання набуває питання майна партії. Зухвало розповсюджують чутки, ніби комуністів спонукає намагання відхопити кабінети, машини тощо. Це брехня. Питання щодо майна для нас не головне. Ще до заборони КПУ віддала значну частину свого майна під дитячі установи, організації освіти, охорони здоров'я та інші суспільні потреби, й від цієї лінії ми не відступимо. Ми маємо відповідну заяву з цього приводу.

Народ України лякають можливою дестабілізацією в суспільстві. Доводиться тільки дивуватися, відколи це відновлення законності є чинником дестабілізації.

На завершення хочу ще раз підкреслити: тільки скасувавши незаконні, антиконституційні Укази Президії Верховної Ради, наша ВР ділом підтвердить, що розбудова правової держави і суворе виконання закону — це не декларація, не гасло. Тільки так можна відповісти на наполегливі звертання сотень тисяч громадян, які вимагають відновлення справедливості.

З виступу народного депутата України Бориса ОЛІЙНИКА

Незважаючи на кількаденне намагання і справа і — хоч як дивно — зліва зірвати розгляд питання, сьогодні чи завтра, але заборону Компартії України буде скасовано. І це для правової держави так само істинно, як те, що ми нині і фізично, і юридично присутні в цій залі. Адже порушено уже самим фактом її заборони — не тільки Конституції, а й усіх наріжних норм міжнародного права — одверті і неспростовні.

Закон є закон, і він не допускає вибірковості, тим паче — подвійних стандартів, які тим небезпечніші, що створюють прецедент.

Ті ж, хто збирається судити всю партію, свідомо чи мимоволі стає до лав вірних адептів сталінської моделі «колективної відповідальності». До чого це призвело свого часу, ви не згірш од мене знаєте.

Ті ж, хто заміряється судити саму ідею, впадає у глибокий сатанізм. Бо коли пристати на «логіку» цих «суддів», то — не доведи! — можна й самого Вседержителя прилучити до злодіянь верховного інквізитора Ігнатія Лойоли, оскільки той іменем Бога спалював так званих єретиків, в миру — дисидентів.

Але ж цивільною мовою — це абсолютний нонсенс. Мовою ж церкви і її вірників — то непростимий гріх кривовірства.

Так само й ідея. Чи винна вона, що її опорочували і викривлювали відступники? Судити треба перероджениців, які відступили і деформували ідею соціалізму, як Ігнатій Лойола — ідею Бога.

Але ж не хто інший, а саме комуністи чесно засудили перевертнів, котрі іменем апостольської ідеї сплюндрували і долі, і життя безневинних. Засудили мужньо і рішуче, навіки затаврувавши збочинство культу, і взялися за відродження ідеї в її первісній чистоті.

Це зафіксовано у всіх документах партії ще від часів XX з'їзду.

Схоже, що хтось панічно жахається, що процес очищення і кардинального оновлення партії не завершився поіменним судом над перероджениціями і оборотнями. Цікаво — чого б то?

Але це вже тема іншої розмови.

У демократичній державі кожен має право на свій світоглядний кут зору, окрім, зрозуміло ж, канібальського, шовіністичного і націонал-шовіністичного. Кожен репрезентує і захищає свою партію чи рух. Якщо вони в установленому порядку зареєстровані, працюють на державу і не сіють отруйне сім'я розбрату та расизму.

Всі ці партії та рухи, здавалось мені донині, були оприлюднені усно і друком. На жаль, я помилився, — виявляється: не всі.

Днями у цій залі було об'явлено про існування досі не знаної (цитую за стенограмою) «фашистської Комуністичної партії», як репрезентував її народний депутат Танюк. У цьому зв'язку не зайве було б довідатися про статутні засади, наміри, плани і місце базування названої партії, яку представив нам Лесь Степанович.

Я ж представляю Комуністичну партію України, мільйони синів і дочок якої ціною своєї крові і власного життя зламали хребет фашизму і врятували Україну, яка нині будує свою державність. І як би хто не біснувався, вічною буде пам'ять комуністам, полеглим на бранному полі за вашу і нашу свободу! Бо коли б не вони, то хтозна, чи зібралися б ми у цій світлиці? Не забудьмо й тих комуністів, котрих за так званий націоналізм розстрілювали повзводно і поротно.

Отож, іменем їх та мільйонів громадян України, в ім'я Конституції і всіх міжнародних правових норм ми й виносимо на поіменне голосування постанову про скасування за фактом незаконної заборони Комуністичної партії України, яка інтернаціоналістська за своєю суттю, твердо стоїть в обороні справжньої незалежності нашої молодої держави України і її національного відродження.

Тим же, хто з пристрастю зичить нам смерті, осмілюсь нагадати, що, за християнським віровченням, послані будь-кому прокляття повернуться і тяжко падуть на голови тих, хто їх посилав. Прости їм, Господи, адже не відають, що чинять.

Верховної Ради: точки зору

Із заяви фракції НРУ, депутатських груп «Державність» і «Реформи»

Фракція Народного Руху України запропонувала проект постанови Верховної Ради України «Про створення парламентської комісії з розслідування діяльності комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій на всій території України за період з осені 1917 до 30 серпня 1991 року». Цей проект підтримали депутатські групи «Державність» та «Реформи». У ньому, зокрема, зазначено, що останніми роками засоби масової інформації, прихильники і противники комуністичної партії, широкі кола громадськості республіки не раз порушували питання правомірності і законності діяльності комуністичної партії як у цілому в Радянському Союзі, так і в Україні.

Прихильники комуністичної партії стверджують про відсутність будь-якого складу злочину в діях керівництва та службових осіб Компартії України. Противники кваліфікують наслідки конкретної діяльності комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій як злочинні, а деякі факти багато хто розцінює як геноцид, спрямований проти українського народу, як злочин проти людства і людяності, що не підлягає строку давності. Категоричність багатьох висновків лідери компартії України та окремі її члени розцінюють як несправедливі нападки на партію. Особливої гостроти дане питання набуло останнім часом, коли з'являються реваншистські сили з метою реанімації забороненої комуністичної партії.

Оскільки існують діаметрально протилежні думки щодо діяльності комуністичної партії, чітко не визначено, чи підлягає ця діяльність під юридичне визначення злочинної чи ні, провадила вона політику етноциду і геноциду чи не провадила, працювала на користь народу чи на благо вузькопартійних інтересів, необхідність чітких відповідей на ці питання цілком очевидна.

З метою встановлення істини та надання правової, політичної та історичної оцінки діяльності в Україні комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій за період з 1917 року пропонується створити парламентську комісію з розслідування діяльності комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій на всій території України за період з 1917 року.

Визначити як основні питання парламентського розслідування і встановлення ролі та значення діяльності у цих подіях комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій:

розв'язання громадянської війни в Україні в 1917 році;

організація агресії проти демократично обраної народом Центральної Ради та ліквідація української державності в особі Української Народної Республіки;

організація масових розстрілів військовополонених в 1918—1920 рр. (українських стрільців, польських воїнів, солдатів та офіцерів армій Денікіна і Врангеля, повстанців та ін.);

ліквідація демократичних завоювань народу: вільної преси, свободи слова, мітингів і демонстрацій;

організація і активне впровадження червоного терору в 1918—1924 рр.;

встановлення тоталітарного режиму;

придушення із застосуванням насилля і жорстокостей селянських повстань на Сході України в 1920 році;

організація голоду 1921—1922 років;

підписання без будь-якого обговорення і згоди народу так званого Союзного договору в 1922 році;

переслідування за релігійні переконання і фізичне знищення православного духовенства та представників інших конфесій протягом 1920—30-х років;

насильницьке впровадження колективізації та цілковите розорення українського села;

насильницька ліквідація Української автокефальної православної церкви в кінці 20-х — на початку 30-х років та фізичне винищення її ієрархів;

організація штучного голоду в Україні в 1932—1933 роках;

створення репресивного апарату ВЧК—ГПУ—НКВД та організація масових репресій і винищення народу;

винищення інтелектуальної сили народу. Організація масових розстрілів української інтелігенції в 1930-х роках;

організація масового і цілеспрямованого нищення пам'яток історії та культури України;

заподіяння непоправної шкоди науці, освіті, культурі через некомпетентне втручання і вульгарне командування ними;

організація гонінь та переслідувань народних звичаїв та обрядів;

організація агресії проти Фінляндії (1939—1940 рр.) і анексії прибалтійських держав (1940 рік);

організація масових арештів, розстрілів і депортацій населення Західної України в 1939—1941 роках;

розв'язання і активне провадження братовбивчої війни на Західній Україні в 1939—1950 роках;

насильницька ліквідація на Західній Україні греко-католицької церкви. Переслідування її священиків і вірних за віру;

організація репресій та масової депортації кримських татар зі своєї історичної Батьківщини — Криму;

організація голоду 1946—1947 років;

переслідування й репресії за вільнодумство та політичні переконання;

порушення міжнародних угод про права людини;

приховування від народу правди про дійсний стан справ у країні;

фальсифікація історії України;

впровадження в Україні політики русифікації та дискримінації малих національних груп;

насильницьке нав'язування всьому народові України догматичної комуністичної ідеології;

приховування даних про катастрофу 1986 року на Чорнобильській АЕС;

фінансування партійних потреб державним коштом і систематичне перекачування народних грошей на партійні рахунки шляхом зрощення державних і партійних структур;

підтримка диктаторських прокомуністичних режимів шляхом так званої допомоги братнім країнам, яка обходилась народові України в сотні мільярдів карбованців;

співучасть в організації інтервенцій та збройному придушенні національно-визвольних рухів в Угорщині (1956), Чехословаччині (1968), Афганістані (1980—1989);

проведення політики цілеспрямованого споювання народу, що призвело до моральної деградації частини населення України;

цілковитий розвал економіки України;

доведення народу України до цілковитого зубожіння та духовного занепаду;

участь у державному перевороті 19—22 серпня 1991 р.

Цей перелік може бути доповнений іншими питаннями, які, очевидно, постануть в ході проведення парламентського розслідування, а тому потрібно зобов'язати міністерства, державні комітети, архіви, музеї, бібліотеки, наукові заклади та інші установи подавати Комісії всі необхідні матеріали. Результати розслідування доводити до відома народу через засоби масової інформації.

Із співдоповіді Дмитра ЧОБОТА, народного депутата України

Безумовно, внесене на розгляд питання щодо скасування Указу Президії Верховної Ради України є передусім політичним питанням, спробою комуністичної більшості розгорнути свій подальший наступ.

З розданого депутатам об'ємистого збірника документів і матеріалів до проекту постанови Верховної Ради України щодо Указів Президії Верховної Ради про заборону діяльності компартії України і з внесеного комуністичною фракцією проекту постанови чітко виділяються чотири групи аргументів на користь скасування Указів Президії Верховної Ради України про заборону компартії України.

Перша. У дні ГКЧП компартійні органи і ЦК КПУ нібито не були причетні до державного перевороту й не підтримували заколотників.

Друга. Одне з важливих свідчень проти компартії — шифротелеграми ЦК КПУ на підтримку заколотників нібито не мали жодного впливу на мережу партійних органів.

Третя. Прийняті Президією Верховної Ради України Укази «Про заборону компартії України» нібито суперечать чинному законодавству України та нормам міжнародних угод про права людини.

Четверта. Твердження про нібито відсутність будь-якого злочину в діях керівництва партії та службових осіб компартії України.

Проаналізуємо: чи відповідають ці твердження дійсності? Як видно з альтернативного збірника документів про діяльність КПУ в дні ГКЧП, який вперше був розданий народним депутатам України Верховної Ради попереднього скликання ще у вересні 1991 року і який не був тоді опублікований, щоб не загострювати довкола КПУ та її членів і так гострої ситуації, картина має дещо інший вигляд.

У шифротелеграмах ЦК КПУ, відправлених 19 серпня 1991 року Кримському рескому і всім обкомам, прямо сказано: «Одним з найважливіших завдань партійних комітетів є сприяння державному комітету з надзвичайного стану». Як розцінити таку недвозначну вказівку? То це є підтримкою державного заколоту з боку вищого керівництва КПУ чи ні? Так!

У підготовленому комуністичною фракцією збірнику документів наведено витяг із тексту свідчень першого секретаря ЦК КПУ Станіслава Гуренка, які він дає комісії під керівництвом Юрія Гайсинського. В ньому він твердить, що секретар ЦК КПУ дає партійним комітетам вказівку: ніякої підтримки ГКЧП. Але такого документа за 19—20 серпня 1991 року ніхто не знайде, бо його просто не було. Отже, перший секретар каже неправду. Неправдою є і твердження, що орієнтировки ЦК КПУ з вказівками про підтримку ГКЧП не мали результату і далі обкомів не дійшли. А насправді вони були доведені до всіх райкомів і всього величезного компартійного апарату республіки. Це добре видно з альтернативного збірника документів, розповсюдженого фракцією «Державність». Ось перелік лише деяких фактів.

1. Дніпропетровська область 19 серпня 1991 року перший секретар Криничанського РК КПУ Чорний збирає партактив району, зачитує антиконституційні постанови московського ГКЧП і створює районний ГКЧП, який сам і очолює.

2. Херсонська область. 20 серпня 1991 року районна газета «Придністровська зірка» друкує роз'яснення першого секретаря РК КПУ Ласкавого, який повторює фрази гуренківської орієнтировки про співзвучність дій московських путчистів з принциповою позицією ЦК КПУ і наголошує, що найважливішим завданням партійних органів є підтримка ГКЧП.

3. Львівська область. Тут, як і в інших місцях, 21—22 серпня геть знищено всі документи обкому за 19—20 серпня. Проте в Бродівському райкомі, який був опечатаний 21 серпня, вдалося виявити таємну постанову бюро Львівського обкому партії, в якій від партійних комітетів вимагалося «вживати заходів щодо участі в сприянні ДКНС».

Подібних фактів було чимало. То як розглядати дії КПУ в дні державного перевороту?

У світлі вищесказаного посилання комуністичної фракції на необгрунтованість і неправомірність Указів Президії Верховної Ради України не витримують критики. Аргументів і фактів для заборони партії в серпні 1991 року було більш ніж достатньо. До введення на Україні поста Президента України Президія Верховної Ради користувалась правом в період між сесіями видавати Укази, які мали силу законів, що й зробила.

Твердження, що Верховна Рада не розглянула питання про заборону компартії, теж є невірним. Верховна Рада розглянула це питання 3-го вересня 1991 року, але за внесення його в порядок денний тоді проголосувало лише 54 депутати. Тобто більшість вважала питання вирішеним і вичерпним. Вдруге Верховна Рада розглянула питання про КПУ 22 грудня 1991 року, коли прийняла Закон України «Про обернення майна КПРС — КПУ на державну власність», де посилалося на Указ Президії Верховної Ради «Про заборону КПУ» як на законний документ, чим ще раз підтвердила його чинність. Крім цього, у травні 1993 року Президія Верховної Ради України прийняла постанову, якою ствердила факт, що перебування в рядах КПРС—КПУ не є ознакою злочину.

У цьому залі сидять депутати, які відбували покарання в комуністичні часи лише за те, що обстоювали права людини. То комуністам потрібно було звертати увагу на ці та інші документи про права людини тоді, коли вони без суду і слідства розстрілювали мільйони невинних людей, коли депортували цілі народи, коли влаштовували концентраційні табори для десятків мільйонів співвітчизників, коли організовували на Україні штучні голодомори 1922-го, 1933-го років, коли масово нищили шедеври архітектури, коли переслідували священиків, підривали церкви, чинили фізичні розправи над священиками і політичними супротивниками, проводили політику русифікації, позбавляли народ мови, звичаїв, підтримували криваві комуністичні режими, споювали народ.

Це все є злочини, які не мають строку давності. Ці злочини надто тяжкі, щоб їх пробачити й забути: це злочини проти людства і людяності, які не мають строку давності.

Отже, можемо зробити висновок, що злочинна практика комуністичної діяльності перетворила КПРС—КПУ на одну з найбільших злочинних організацій в світі, поставила її над державою і народом.

Проте ми не виступаємо і не осуджуємо окремих людей, які перебували в КПРС. В силу практики, що склалася в рядах компартії, були мільйони чесних і порядних людей, але це аж ніяк не пом'якшує злочинну суть комуністичної практики та ідеології. Тому ми виступаємо не проти окремих осіб зокрема, а проти цілої комуністичної практики та практики, яка принесла мільйонні жертви, ріки крові і море сліз, довела народ до зубожіння.

Ми вимагаємо створення парламентської комісії по розгляданню діяльності комуністичної партії та підпорядкованих їй організацій на всій території України за період з осені 1917 року по 30 серпня 1991 року.

Закликаємо всіх чесних людей, і передусім комуністів, одуматися і не тягти на себе криваву ковдру минулого. В цей важкий економічний час ставити питання про компартію і загострювати і так гостру ситуацію аморально.

1. Держава з міцними крилами має шанси...

Група журналістів, яких запросив президент державної компанії «Авіалінії України» Леонід Погребняк, делегація спеціалістів транспорту вилетіла до Шеннона (Ірландія). Причина поважна: «Авіалінії України» придбали «Боїнг».

Сама собою ця машина комфортабельна і надійна, але особливого шарму вона набула, коли місцем її приписки став Київ. «Боїнг» 737—200 відтепер здійснюватиме рейси до Греції, Ізраїлю, Росії. Держава з хорошими крилами має шанси злетіти високо.

Хіба не бальзам для нашого зраненого патріотизму, що ІКАО (яке, до речі, скоро святкуватиме 50-річчя і вже запросило на цю подію делегацію України) оголосило про небезпечність польотів літаками авіакомпаній СНД. Усіх — крім України, що за три останні роки не мала жодної аварійної ситуації (постукайте по дереву) на авіатранспорті і

Мандрівки

посіла друге місце у світі за безпекою польотів. Тож — на чому літати — питання стратегічне.

За словами президента компанії Леоніда Погребняка, саме так реалізовується програма заміни старої техніки, що дісталася нам у спадок від СРСР. І є вже перші результати: кількість пасажирів на наші рейси зростає. Інший нюанс — ці машини «з'їдають» у 2—3 рази менше палива, ніж вітчизняні, а управляти ними можуть екіпажі з двох чоловік.

Здобувши імідж надійності, Україна отримала й право вдаватися до практики, поширеної у світі: не купувати літаки, а брати їх за лізингом. Нині — на три роки, що надзвичайно вигідно. А одна з найбільших лізингових фірм «Дженерал Електрик Кепітал Авіейшн Сервіс» розміщена у Шенноні.

Сказати щиро, було дуже приємно познайомитися з представниками компанії, усвідомлюючи, що ти журналіст і не повинен днями підраховувати витрати і вигоди, підписувати останні документи і протоколи, що випало на долю президента «Авіаліній України» Леоніда Погребняка, а маєш шанс пройтися вулицями сусіднього Лімеріку або ступити ногою край Старого Світу, тобто туди, де закінчується найзахідніша Європа, починається Атлантичний океан, а далі — привіт, Америко!

Мандрувати Ірландією цікаво. Безліч стародавніх, з чорного каменю замків і фортець, під якими пасуться корови і вівці. Співчуваєш вівцям, у яких, очевидно, від холоду вовна стала дибки (на кілька десятків сантиметрів — чудовий потім виходить мохер!), що дуже відрізняє їх від овець вітчизняних. І корови, які дозволяють собі пастися лежачи, їдять сіно з целофанових брикетів і взагалі привчені до порядку, бо пасуться без пастухів, що нашим і не снилося. Про худобу заговорила не випадково, бо Ірландія — країна переважно аграрна.

Щодо проблем Ірландії, то про це — в наступній кореспонденції. А злітаючи «Боїнгом» 737—200 нині вже «Авіаліній України», віддаєш належне батьківщині Свіфта та Шоу, народу, що століттями здобував незалежність, а здобувши, зумів за 70 років зробити країну однією з найбагатших у Європі...

Наталя ФІЛІПЧУК.
Київ—Шеннон—Київ.

На фото: виявляється, у цій північній країні ростуть... пальми; новий «Боїнг» в аеропорту Бориспіль.

Фото Володимира РЕПІКА та автора.

Контакти

Вихід у світ

Що таке телекомунікативна культура суспільства? Тривалий час у нас це поняття розуміли досить широко: чи то вміння правильно привітатися с телеглядачами, чи то вчасно похизуватися перед іноземними гостями «новими» комп'ютерами — мовляв, ставши державою демократичною, автоматично перетворилися на державу комп'ютеризовану. Проте телекомунікативна культура — це, передусім, наявність національної комп'ютерної мережі і, як складових, електронної пошти, доступу до всесвітньої бази даних, Інтернету.

З ініціативи директора Міжнародного центру технологій програмування «Технософт» Олексія Бурсука та директора Американського дому Віктора Китастого днями у Києві відбулася конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку національної комп'ютерної мережі України», де порушувалися саме ці проблеми.

У конференції взяли участь київські та регіональні вузлові інформаційні центри, академічні організації, зокрема інститути — кібернетики, проблем реєстрації інформації, цивільної авіації тощо. За словами координатора проекту «Інтернет» представництва ООН в Україні Рафала Рогозинського, нині в Україні створюється академічна неприбуткова мережа з виходом до всесвітнього Інтернету, а також вирішується питання про співробітництво з комерційними інформаційними організаціями, що допоможе створити незалежну, передусім фінансово, комп'ютерну інфраструктуру, а також сприятиме виходові української комп'ютерної мережі на новий, міжмережевий рівень світових відносин.

Леся ДУБОВА.

Слово про час

Німецький культурний центр «Гете-інститут-Київ» сьогодні о 18-й годині в Українському домі що на вул. Хрещатик,2, відкриває виставку, яка має назву «Слово про час».

Як розповіла її організатор, керівник мовного відділу Гете-інституту пані Фрювірт, експозиція ознайомить відвідувачів із заснуванням та історією Федеративної Республіки Німеччина, життям нації в період від другої світової війни до великого дня возз'єднання.

Тут знайшлося місце для трагічного і для комічного, серйозного і дивовижного, яке вкладається у поняття «німець-німець».

В експозиції представлено фотографії, книги, плакати, меблі, які створюють образ сьогоднішньої Німеччини.

Валентина ПИСАНСЬКА.

Планета людей

Їжа для душі й тіла

Мешканці штату Іллінойс у більшості люди віруючі. Кожна сім'я обирає для себе один храм і відвідує його протягом життя. У такий спосіб виникає своєрідний колектив віруючих.

У робочі дні костели, церкви у містах штату майже безлюдні. Однак у неділю зали храмів заповнюють прихожани. Католицька служба відрізняється більшою свободою поведінки пастиря і пастви. Прихожани під час проповіді сидять, пастор у ході богослужіння дозволяє собі гумористичні пасажі, викликаючи сміх у присутніх.

Після молільного ритуалу всі переходять до світської зали, де організовано шведський стіл із солодких яств. Тут протягом 1,5—2 годин прихожани діляться новинами, обговорюють справи один одного. Пастор у цивільному одязі перебуває серед публіки, вислуховує людей, дає поради, висловлює свою думку щодо тієї чи іншої події світського життя. Таким чином недільне відвідування церкви стає спілкуванням громадян, зближує їх.

На знімку: після служби у шведській залі.

Фото ІТАР-ТАРС.

Продиктовано в номер

Створювати інформаційні структури нелегко

В Джорджтаунському університеті два дні тривала науково-практична конференція на тему «Розбудова глобальної української спільноти». В її роботі взяли участь представники урядів США, ділових, фахових, академічних кіл української діаспори, співробітники посольства України. На конференції обговорювали проблеми поглиблення різнопланового співробітництва між Україною та США на довгий час. З основною доповіддю на конференції виступив колишній міністр оборони України К. Морозов. Одне з засідань конференції було присвячене створенню інформаційних структур для поглиблення міжнародного діалогу з української проблематики.

Від імені посольства України для учасників конференції було влаштовано прийом, на якому виступив тимчасовий повірений у справах України в США В. Кучинський.

Їх єднає спільна історія

У Стамбулі відбулася зустріч голів тюркських держав Середньої Азії, Закавказзя та Туреччини. На цьому форумі, організованому Президентом Туреччини С. Демірелем, брали участь президенти Азербайджану, Казахстану, Киргизстану, Узбекистану та Туркменистану. Мета наради — виробити загальну стратегію економічного та політичного партнерства на базі історичних, культурних, релігійних та інших зв'язків, що їх єднають. Усі робочі засідання відбувалися за зачиненими дверима. Прийнято спільну стамбульську декларацію з підсумків цих зустрічей.

Вашингтон активно взаємодіє з Пекіном

Виступаючи на прес-конференції в Пекіні, міністр оборони США У. Перрі заявив, що зроблено «перший крок на довгому шляху». У Вашингтоні, повідомив він, розглядають Китай як «впливову регіональну державу з економікою, що швидко розвивається». Мета візиту, підкреслив він, — «відновлення зв'язків з Народно-визвольною армією Китаю (НВАК), яка є серйозним політичним інститутом країни, багато в чому визначає її майбутнє і впливає на ухвалу найважливіших рішень».

За словами У. Перрі, під час діалогу сторони не обговорювали передання військових технологій та продаж Китаю американської зброї. В центрі уваги були проблеми регіональної безпеки, дотримання режиму нерозповсюдження зброї масового ураження та засобів її доставлення, а також ядерні випробування, конверсія та права людини в Китаї. Порушували питання розширення контактів між військовими відомствами, «відкритості» воєнної доктрини, оборонного бюджету та планів модернізації збройних сил КНР.

Останній шанс «опозиціонерів»

«Якщо так звана «опозиція» за найближчі три дні складе зброю, їй гарантоване життя. Інакше ми примусимо її зробити це силою»,— заявив президент Чеченської Республіки Дж. Дудаєв, виступивши разом з начальником Головного штабу збройних сил Чечні А. Масхадовим по грозненському телебаченню зі спільною заявою. Дудаєв зазначив, що він й інші представники офіційного Грозного більш як три роки терпіли знущання з властей та чеченського народу у сподіванні, що супротивники свободи та незалежності республіки схаменуться. Більше терпіти ми не маємо наміру, та й народ, що вийшов на майдан Свободи, цього нам не дозволить, підкреслив він. Дамо їм останню нагоду лишитися живими — покаятися, сказав він. Не схаменуться — знищимо.

За повідомленнями наших власних кореспондентів та зарубіжних інформагенцій.

«Борисфен» здобуває симпатії

У той благодатний день свята Покрови на бориспільському стадіоні було велелюдно. Помітив, як із заздрістю поглядали на трибуни дівчата з хокейної команди «Колос», яких у цьому місті ще кілька років тому буквально на руках носили місцеві болільники. Але сьогодні, при всій повазі до хокеїстов, бориспільці від малого до старого «хворіють» на футбол.

Що ж, місцева команда «Борисфен» заслуговує на таке ставлення. Президент клубу Дмитро Злобенко робить усе, щоб його хлопці були у теплі та в добрі. Гравці і тренери чудово бачать усе. Тому й віддача їхня, як правило, повна в кожному поєдинку. Володіли ініціативою бориспільці в грі з «Поділлям» — командою досвідченою і сильною в усіх ланках. Справжні шанувальники футболу добре знають, на що здатні досвідчені Яременко, Кочвар, Данилишин, Яловський, Мустафаєв, Сахно, Брунджадзе, Овчаренко, воротар Квасников. Однак не вони були близькими до перемоги, а бориспільці, які все ж дозволили гостям встановити рівновагу. Втім, не знайшлося жодної людини, яка б звинуватила когось із гравців «Борисфена» в тому, що він віддав не всі сили поєдинкові.

Віднедавна колектив очолив Михайло Фоменко, якого, мабуть, представляти не варто. Колись чув слова Валерія Лобановського, що серед своїх спадкоємців у тренерському цеху він бачить групу гравців київського «Динамо» і серед них найреальніший кандидат у хороші тренери саме Михайло Іванович. Що ж, досвідчений наставник не помилився. Запрошували Фоменка очолити збірну Гвінеї, але він опинився в Борисполі. І працює в парі з іншою динамівською «зіркою» — Володимиром Безсоновим. Бачив у Борисполі на стадіоні й воротаря Віктора Чанова, який завершив виступи в Ізраїлі. Може, досвідчений майстер вирішив допомогти «Борисфенові» виконати задумане — вийти до вищої ліги.

До речі, наставник «Поділля», відомий фахівець Михайло Дунець переконаний, що саме клуб із Борисполя виграє турнір у першій лізі.

Щедра на футбольні таланти українська земля. Є вони, звичайно, і в «Борисфені». Зізнаюся, що захоплююся грою Пономаренка, Волосянка, Стельмаха, Цихмейструка, Пушкуци, Мороза, Коренєва, Матвіїва. Добре себе зарекомендував в останніх поєдинках юний воротар Гуменюк. Як на мене, посилили гру бориспільців Топчієв та Прудиус, яких їм «позичило» київське «Динамо». Але найбільше мені імпонує гра захисника національної збірної Вірменії та бориспільського клубу Ерванда Сукіасяна — футболіста універсального, досвідченого, авторитетного. Недарма ж гінці з російського ЦСКА не дають спокою Ервандові. Але він залишається вірним «Борисфенові».

— У разі виходу до вищої ліги якось незручно буде приймати на такому, хоч і затишному, але маленькому стадіоні суперників, — звернувся я до генерального менеджера «Борисфена» Ігоря Ковалевича.

— У наших найближчих планах, — відповів він, — будівництво нового стадіону неподалік від існуючого, з трибунами тисяч на п'ятнадцять, сучасної, красивої, зручної споруди за проектом бельгійських архітекторів...

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Бориспіль.

На знімку: гравець національної збірної Вірменії та «Борисфена» Ерванд СУКІАСЯН.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

ВІСТІ ЗВІДУСІЛЬ

Футбол. Збірна Узбекистану завоювала золоті медалі в Хіросімі на Азійських іграх. Узбецькі футболісти у фінальному матчі перемогли збірну Китаю — 4:2. У переможців у вирішальному матчі відзначилися Ігор Шквирін, Сергій Лебедєв, Азамат Абдураїмов та Шухрат Максудов.

Окрім золотих нагород, узбецька команда завоювала ще й Приз справедливої гри, а лідера чемпіонів Ігоря Шквиріна названо найкращим гравцем турніру.

Нагадаємо, що у півфіналі грали також збірні Кувейту та Кореї, які відповідно очолюють знайомі вам Валерій Лобановський та Анатолій Бишовець.

***

Президент ФК «Зеніт», віце-президент АТ «Корпорація XX трест» В'ячеслав Таттар офіційно оголосив, що на початку листопада буде підписано контракт з Павлом Садиріним.

Хокей. Триває протистояння між гравцями та керівництвом НХЛ. Регулярний чемпіонат у цій лізі, який мав початися ще тиждень тому, стартує невідомо коли. Тому щільним «зорепадом» збираються випасти на Європу численні її сини, які виступають у НХЛ. Утім, керівництво ліги суворо забороняє своїм «підлеглим» грати в національних чемпіонатах. Натомість дозволяється ступати в різних благодійницьких матчах. Тож, російські легіонери Могильний, Буре, Макаров, Ларіонов, Фетисов та інші зірки погодилися взяти участь у благодійницькій серії, яку планується провести в листопаді в шести містах Росії.

Оці хокеїсти та інші їхні відомі колеги взялися зібрати команду, яка зіграє 7–8 матчів. Ця серія вже має назву «Зірки Росії — дітям Росії». Першу зустріч незвична команда проведе 4 листопада з московським «Спартаком». Потім буде здійснено турне містами країни. Далі, 14 листопада, зірки зіграють з ЦСКА у Москві. На посади головного тренера команди легіонерів та його помічників висунуто чотири кандидатури — Анатолія Кострюкова, Євгена Зиміна, Віктора Тихонова та Ігоря Тузика.

Прибуття українських легіонерів з НХЛ додому поки що не передбачається. Як відомо, за океаном виступають Христич, Житник, Годинюк та Чибирєв.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада України.
Видавець — Президія Верховної Ради України.
252019, м. Київ-19, вул. М. Грушевського, 5.
Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Головний редактор С. ПРАВДЕНКО.
Редколегія: О. БІЛИК (заст. головного редактора), Л. БРОВЧЕНКО (в.о. заст. головного редактора), А. ГОРЛОВ (перший заст. головного редактора), І. ГРУШКО, В. КРАСНОДЕМСЬКИЙ, С. ПИСАРЕНКО, Б. СИДОРЕНКО, А. СОЛОНСЬКИЙ, В. СУДДЯ (заст. головного редактора).

Адреса редакції: 252047, Київ-47, вул. Нестерова, 4.

• ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 441-88-23; телефакс — 224-72-54; відділ реклами — 441-89-34, 441-89-44; телефакс — 449-85-62
• Рукописів не повертаємо.
• Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Свідоцтво про реєстрацію періодичного друкованого видання — КП № 1 від 18.09.1990 р.

• За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
• Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
• За точність викладених фактів відповідальність несе автор.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка) українською і російською мовами.
Індекс 60955.
Тираж 385117.

Комбінат друку видавництва «Преса України». 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
Зам. 0311200.

Газету набрано і зверстано в комп'ютерному центрі «Голосу України».